DISPUTATIO SOLENNIS MEDICA
DE

CANCRO,

Quam
FAVENTE DEO OPTIMO MAXIMO,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO WILHELMO,
MARCHIONE BRANDENB. ELECTORATUS
HEREDE AC RELIQUA,
In Illustri Fridericiana,
GRATIOSO FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU,
SUB PRÆSIDIO
VIRI Nobilissimi, Excellentissimi atque Experientissimi,
DN. GEORGII ERNESTI STAHLII,
MED. DOCT. ET PROF. PUBL. ORDINAR.
DN. PATRONI, PRÆCEPTORIS AC PROMOTORIS SUI, OMNI pietatis cultu ætatem prosequendi,
PRO LICENTIA,
Summos in MEDICINA Honores, Insignia & Privilegia
DOCTORALIA, rite ac legitime capessendi,
Die Jul. MDCXCIX. Horis ante- & pomeridianis,
IN AUDITORIO MAJORI,
Placido ac Publico Eruditorum examini
submittit
MARTINUS SCHUMACHER,
Lenzens. March.

Recusa *HALÆ MAGDEBURGICÆ,*
Literis CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typogr. 1715.



I. N. J.

DISPUTATIO SOLENNIS MEDICA

De

CANCRO.

PROOEMIUM.



Otatu dignissima plane est Hippocratis sententia, quam lib. de arte mox in initio proponit, ubi hæc habet verba: Mihi quidem videtur illud demum, veri intellectus cupidum, & effectus ejusdem compotem, virum designare, si vel aliquid, quod nondum inventum sit, ἐξευρίσκῃ, eruat, & velut ex occulto reperiat, detegat atque inveniat, & tale quidem, quod præstet inventum esse, quam non esse inventum: similiterque imperfecta ad finem deducat. Quibus certe verbis non modo utilitatem inventionum, sed & præcipue utilium, commendans, non expectat quicquam tale, nisi ab homine, cui & voluntas atque studium, & facultas atque habilitas hujusmodi, revera suppetat. Ita certe est, quod medicinæ studium, si quodcunque aliud in hodiernum usque diem, longe minus quam decet excultum, egeat inventioni-

bus, aut ad minimum imperfectiorum inventorum ad finem debitum perductione, nempe quæ sunt verba nostri, τῶν ἡμιέργων εἰς τέλον ἐξεργασία. Quod in antecessoribus nostris laudem haud exiguam meretur, est historiæ morborum satis accurata atque verax consignatio: Explicatio vero partim incommoda generaliore philosophia impeditis, partim magis circa materiam, quam motum occupatis, non similiter successit, sed incommoda haud levia, imo difficultates velut insuperabiles ipsis objecit. His rebus remedium adhibere, non certe nullus est labor; Utique postquam tot seculis vix quicquam hic profecit industria, ubi magis circa ediscendam præcessorum nostrorum sententiam, quam rectius perpendendam rerum habitudinem occupatum studium medicum, multa utique imperfecta retinuit, quæ ad finem bonum perducere, uti non nihil operosus, ita certe etiam utilis ejus est labor.

Inter alia hujus census tam in medica, quam chirurgica Pathologia, relicta imperfecta, merito recensemus etiam *CANCRUM*, de quo proinde aliqua in medium afferre, & quæ in ejus consideratione imperfecta adhuc relicta sunt, ad finem perducere, ut in se operæ pretium fuerit, ita pro materia *Inauguralis Speciminis* eligere hanc tractationem, non inconveniens futurum judicavimus.

Veneramur supplices *Divinum Numen*, velit nobis uberrima sua benedictione ita subvenire, ut cœptum nostrum ad felicem finem, & aliquod studii medici commodum, perducere valeamus.

Ca-

CAPUT I.

Appellatio & Historia Cancri.

AFfectus, quem describere suscepimus, *Cancri* nomine à latinis, a Græcis etiam καρκῖνος & καρκίνωμα dicitur; præprimis a *figura*, quam jam *prævalidus*, & ad ἀκμὴν suam progressus, adumbrat. Ibi enim *exulcerata* quidem ejus portio, & communiter ad *rotunditatem* accedens cavitas, in *ambitu* sui procurrentia sangvifera *vasa*, ita *crasso sangvine* turgida ostendit, ut inde veluti *cancri veri* (non *astaci caudati*) speciem representare videatur. Et hæc certè appellationis ejus longè, ut præsentior, ita etiam verior, apparet ratio, præ alterâ illâ a *Foresto*, nescio quibus opinantibus assignata (*observ. chirurg. lib. 4. obs. 5.*) quod, quos semel apprehenderit hoc malum, tenaciter, sicuti *cancri* solent, teneat atque premat.

Est vero *Cancer apostema ulcerosum*, cum forti *corruptione*, *putredinoso salsa*, magis magisque *putido fœtore* sqvalens, & corruptionem *exedentem*, *colliquantem*, *corrodentem*, præ sese ferens. Unde etiam Veteres, ob malitiam quidem, *venenosum* appellarunt; speciem vero *veneni* duplicem ipsi tribuerunt, nempe *corrosivum*, & *putridum*. conf. *Heurn. ad Hippocrat. lib. 6. Aph. 38.*

Historia totius affectus est sequens. Oritur, vel *sponte* vel ex aliquali externa *violentiâ*, circa partem aliquam suapte natura quasi *exsangvem* (cujusmodi sunt *glandulosæ*, *tendinosæ*, *cutaneæ*) collectio *scirrhodes*, sed tamen *livida*, vel ex *rubro nigricans*: *Subsistit* ita interdum per tempus haud exiguum; rarius quidem *sine* omni *dolori*: tantò minus sine *sensu*: Siquidem hunc communissime sic satis exquisitum gerit, si paulo immodestius *tangatur*, si vel maxime *citra attactum*, dolorem nullum exserat.

Quamdiu in hoc statu manet, ab *actuali* ulceratione adhuc alienus, dicitur *Cancer Occultus*. Quando verò, à quacunque causa, incitatus, vires sumpsit, ut ad actualem jam jam

ulcerationem perruperit, *Ulceratus* appellatur. Exserit vero uterque, imo propemodum *occultus* magis, quam *ulceratus Cancer*, *frequentes*, modo *ardentes*, modo gravissime *pungentes* atque *lancinantes*, *dolores*; Neque verò illos æque adeo *continuos*, sed quasi per *paroxysmos*, multiplicibus & novis insultibus patientem excruciantes.

Quando ita adhuc *occultus* est Cancer, potest sæpe numero ad *aliquot*, neque illos quidem *paucos annos*, ita subsistere, sine ulteriore aliqua, exceptâ molestissimi illius *doloris*, interdum exardescentis, noxa. *Exulceratus* etiam fert non rarò sic satis longam moram, priusquam in actualem *late serpentem*, vicinarum quoque partium *erosionem* progrediatur.

Oritur verò, & *frequentissime* omnium, & *pernitiosissime*, cumque difficillimè omnium sanabali malitia, in *mammis* fœminarum; inde in *facie*, *labiis*, *naso* atque *genis*: in *membro virili*, licet rarius *exquisitissime* talis: in *utero* muliebri. *Excrescentiæ* quoque *fungosæ*, *glandulosarum* æque, ac *membranacearum* corporis partium, diutius toleratæ, & tandem in stasin infarctorum humorum, hæc vero in *corruptionem*, exeuntes, vix unquam alium, quam hujus generis, induunt genium. Cujusmodi, ut hinc inde apud autores videre licet, ita est ejus quoque specimen in *observatione* illa, tota notabili atque eximia, *Cent. 1. num. 1. Fabr. Hildan.*

Non placet, longum catalogum texere observationum & historiarum, quæ multarum ejusmodi partium *cancros*, hinc inde oblatos recensent, quandoquidem talium abunde est in *Waltheri Sylva*, & *Moroni* lexico, quorum potius librorum commodissimum usum proinde commendamus.

Hæc quoad circumstantias *Cancri generaliores*; *Specialiores* in eo consistunt, quod, quando *cancer*, *mammam* v. g. occupavit, & jam ad *ulcerationem* pervenit, in *ambitu* ulceris non modo ingens *durities*, & veluti *nodosa scirrhositas* glandulosarum partium, mature subsequatur; sed etiam *labia* atque *oræ* ulceris, *turgidæ*, *inflatæ*, ac velut *occallescentes*, evadant: modò *livido* colore, & illud quidem communissimè, modò *roseo* veluti, *rutilante*, conspicuæ: Quod ultimum quidem, communiter concur-

currit cum ejusmodi *laxitate* viciniæ contiguæ; ut ſub levi *ſcalptione*, vel ſimili fortiore attactu, mox *cuticula* abradi poſſit, & ſubſtantia etiam ipſius cutis ſubſtratæ, velut *miliaris*, ſed *mollioris* tamen texturæ appareat, *humiditatem* multam, ac veluti perpetuam, *fundat*, imo mox viſibilia *foraminula* exhibeat, è quibus *ichor* talis, velut ex profundo, ſcaturit. *Materia* ex ulcere manans, tetri *coloris* atque *odoris* exiſtit; præſertim quando paulo *craſſioris* conſiſtentiæ apparet: quando vero *tenuior* atque *liquidior* emanat, flaveſcens aut ſubcruenta apparet, eſtque communiter admodum *corroſiva*, adeo, ut tum lintea impoſita non ita longo tempore, quaſi *Aqua Fortis* corrodat, & velut friabilia reddat: Tum ipſam *cutim*, etiam in parte adhuc ſana, ſi per ipſam decurrat, & aliquandiu immoretur, cauſtica ſua violentia veluti adurat atque ſtringat.

Fœtor, quem exhalat hæc corruptela, æmulatur valde manifeſtum *acorem*, ita ut *carnem in muria ſalina* aut in *aceto*, *computreſcentem*, referat. Fit tamen hoc nusquam ita eminenter, ut in *mammis*.

Habet etiam fere *fermentalem* indolem hæc corruptio; adeo, ut extirpata etiam parte plurimum laborante, ſæpè ſolius alicujus venulæ, coagulo hoc adhuc turgidæ, neglectio, quaſi pro radice inſerviat, e qua denuo corruptio priſtina largo proventu pullulet, & partes vicinas corripiat & corrumpat.

Pergit ita hoc malum, donec partem affectam univerſam corruperit, unde quidem *in mammarum cancro* ſæpe fit, ut non modo ad coſtas usque, ſed usque in ipſam cavitatem thoracis, per intercoſtales muſculos, eroſio pergat ac perrumpat. Quicquid tamen ſit, *ſerpit* hæc corruptio frequentiſſime ſic ſatis langvide, ita ut v. g. mamma ſœpe ad *aliquot annos* absque graviter præcipiti & veloce eroſionis diffuſione ita langvidiſſime demum procedat. Interdum tamen contra, exiguo tempore, tanta invaleſcit colliquatio, & in tabum diffluxio, ut pauco tempore plurimum abſcedat atque conſumatur.

Evenit nonnullis malo hoc obſeſſis, ut non modo integra *mamma* ſed etiam *collum* & *brachium*, imo reliqua vicinia ejus la-

lateris, sub brachio, *inflatione* velut *oedematosa* una corripiatur, aut *nodosis scirrhis* obsideri incipiat. Omnibus verò, quibus *durities* illa, & *inflatio*, latius occupat *mammam*, contingit una *glandularum* sub ejus lateris axilla sensibilis pariter *inflatio*, *induratio*, imo dolor.

Notandum vero eximie est de hoc ipso *dolore*, quod non ita jugiter *continuus*, vehementissimus affligat patientem, sed per *insultus* quasi corripiat; Alium quidem per *breuiores*, alium vero per *longiores paroxysmos*, angens: Ita ut sœpe per *plures dies*, imo *septimanas*, indesinenter, aut certe non, nisi per levissimam *mitigationem*, patientem excruciet.

Illud, quod nos notatu fere dignissimum arbitramur, est hoc, quod patientes tales haud sane rarò, non tam adeo sensibili *dolore* torqueantur, quem ullo verbo recte exprimere atque explanare valerent, sed magis gravissimo *animi angore* perculsi, imò nonnunquam ipsa *mente vacillare*, observentur.

Vigiliæ quoque, jam ex *inquietudine* tali innominata ac velut irrationali; jam è *doloris*, *ardoris*, *lancinationis* sensu, graviter affligunt hos patientes: Quemadmodum etiam *insomnia*, *metus* ac *terroris* plena, denuo somnum ipsis turbulentum reddunt.

Quo magis etiam *doloris* ille sensus invalescit atque urget, eo manifestiore *febricula* corripiuntur; Si quoque diu dolor vehementior continuet, exardescit communiter tanto quoque manifestior, imo vero etiam vehementior, talis febris, ita, ut communissime *hecticam*, gradu caloris longe post se relinquat: Quo magis vero *assidui* & nihil *interrupti* pergunt hi dolores, eo constantius viget ipsa quoque *febris*, *hectico* quidem magis, *mitiore* æstu, sed cum corporis successiva *extenuatione* de *contabescentia*, *majore* etiam, quam sœpe in *hectica* lentiore solet.

Sub hoc corporis cruciatu, animique angore, ut ad minimum tacita velut *inquietudine*, *sollicitudine*, atque *cura*, vel ad ultimum *tacito*, & nihil æque cum ipsa ratione commune habente *fastidio* langvent & reliquæ vitales actiones, adeo, ut *appetitus* ut plurimum valde exiguus, rarius vero inordinate *auctus* occurrit, nisi ubi cum reliqvis etiam sensibili quadam *mentis titubatione* concurrit. Sed communiter qvidem a paulo *copiosio-*

mentorum assumptione, pejus habent, graviterque afficiuntur.

Differentia Cancri, vulgo quidem non æque constituitur; interim si verum æstimamus, tanta utique est, ut nullo modo mereatur negligi atque insuper haberi. Ille qui muliebres *mammas* obsidet, eminenter hoc nomine notari consvevit. Adeo quidem, ut longe minus frequentes sint *aliarum partium cancri*, qui nomen hoc vere mereantur, præ *mammarum cancro*, & *glandularum axillarium* cum mammis facile conspirantium cujusmodi mentio fit apud Panarol. Pentecost. 4. obs. 33. Post hunc, *cancrosæ* ulcerationes in p. n. *fungosis* excrescentiis, non ita raro eveniunt. *Pessimus* omnium est ille, qui *mammas*, occupat, præprimis ob affluxum chylosæ crudioris atque ad acorem concipiendum aptioris portionis, quæ in aliis partibus nusquam, neque ita *pura* & *nuda*, neque ita *copiosa*, colligi & concurrere solet.

Neque vero *Homonymia* quoque *Cancri* ita late extendenda est, in ipsa medica acceptione, ut quodvis *ulcus fœtum*, & *putredini* appropinquans, *cancris* accenseamus; unde suo quidem loco relinquimus illam appellationem, qua *ossium cariei cancri nomen* tribuitur, quale quid in Act. N. Curios. Ann. I. Dec. I. obs. V. p. 18. fieri videtur, ubi de *cancro dentis* proponitur observatio. Cœterum *gingivæ*, & ipsi *genæ*, illatam successivam corruptionem, manifestius utique & rectius, pro *cancro* interpretari, fas erat. Neque vero cum *Celso, Erisypelas, Gangrænam Sphacelum Cancro* accensemus.

Ulcera quoque *mali moris, antiqua, cavernosa, fistulosa*, cum *ossium carie* & *abscessione*, conjuncta, imo non raro à tali *ossium* corruptela pronata; nec non *venerea*, sordida atque fœta ulcera: non magis decet pro *cancro*, strictiore atque veriore sensu accepto, interpretari, quantumcunque etiam, *generaliter*, ad indolem ejus accedere appareant: unde etiam vulgo chirurgorum Krebs-Schaden/ quasi dicas *καρκινώδεα cancriformia, cancrosæ indolis*, appellantur.

Super est illud notatu dignum, quod quo major irritatio

tio facta, & tum *affluxus*, tum *corruptio* ipsa aucta fuerit; si tunc *corrosio*, quidem inhibeatur, *putrefactio*, *fœtor* atque *colliquatio* tanto magis insolescat. Si vero *corruptioni* occurratur, *corrosio, ardoris*, atque *vellicationis* acerrimæ sensus, tanto magis increbescat. Abscedunt etiam interdum *frustula* integra, licet non adeo frequenter: Adhuc rarius fit, ut aliquid *excrescat*, seu super accrescendo luxuriet, *in vero cancro ulcerato*, nisi ubi aliquando efficaciorum *Mundificantium*, *Sarcoticorum*, atque *Balsamicorum* usu, mundificata aliqua portiuncula, super accretio talis eveniat, quod ex ipsius ulceris *propria* & immediata indole, non evenisset.

Acor hujus ulcerationis, præprimis quando valdè affluit, adeo manifeste sese exhibet, ut etiam *ferramenta* prompte rubigine inficiat, imo cum inspersis *Absorbentibus* interdum effervesat.

Contagiosum etiam esse *cancrum*, persvadent plures observationes; quod partim quidem ab ipsa fermentescente ejus indole dependet, quam à *seroso lymphatica*, & *chyloso salivali* materia, gerit atque possidet. Non tamen adeo *vehemens* hoc est, nedum præpotens, nisi in loca ad illud recipiendum proportionata, & insuper in jam factam *continui solutionem* incidat.

CAP. II.

Connexio dictorum causalis.

Si *mixtionem* totius corporis humani, cum omnibus ejus *partibus* perpendamus, quam summè proclivis illa sit in actualem *corruptionem putredinosam*, simul vero attendamus quam rara hæc *sincera, simplex* atque *libera*, ad effectum perveniat: subit meritò maxima admiratiò, & succurrit mox menti, quod hic maxime sit immediatus *effectus* totius negotii *vitalis*, imo potius ipsa *Vita formaliter* considerata. Neque vero latere nos aut subterfugere potest, qua potissimum *actione conservatio* hæc præstetur atque peragatur, si perpetuas illas *secretiones* atque

que *excretiones, tenuioris, acris, fermentescentis* materiæ, quæ partim *præcedere* solet hanc corruptionem, partim *sequi*, recte perpendamus. Hoc vero quando facimus, occurit inde mox memoriæ, quod tota illa *secretio* atque *excretio*, atque tota illam subsequens *conservatio* & *a corruptione præservatio*, non aliunde quam à perpetuo humorum *progressu* pendeat atque perpetretur. Hic si alicubi *intercipitur*, ut humores extra hunc progressum alicubi *subsistant*, adeoque *secretio* atque *excretio* ex iisdem. cesset, fiunt statim expositi, imo obnoxii, dictis actualibus *corruptionibus*, quæ mox partim illam ipsam subsistentem & stagnantem *portionem* evertunt, partim etiam, & præcipue si magis pure sangvineæ sint craseos, adeoque veram *putredinem* experiantur, *contiguarum* partium corruptionem inferunt ac post sese trahunt. Est nimirum *sangvinis* præcipue consistentia ac mixtio, ita comparata, ut in putredinem summe præceps sit, neque illam quidem *languidam* atque *tardam*, sed cum in se *velocem* atque repentinam, tum valde *fermentativa* efficacia, *viciniæ* quoque, imo vero tandem universo corpori, pernitiosam, dum *fermentativo* progressu corruptionem suam *late* & *prompte* diffundit.

Hæc certe corruptio quando ita nude atque purè prævalescit, inducit *sphacelum, emortualem* plane partis, quam occúpat, *intimam*, ex ipsa sui *mixtione*, destructionem. Quando vero vel ex *consistentia* saugvinis vappidiore, & minus florida ac *sulphurea*; vel ex ejusdem, sub diuturniore stasi, *exhalatis*, tenuioribus *sulphureis* particulis, residua, crassior, & quasi inertior solum portio, in hanc corruptionem facessit, ibi non quidem adeo *præceps* atque *vehemens* fit corruptio, sed tamen neque ipsa etiam adeo *langvida*, vel ab effectu suo *fermentescente* nimium aliena. *Serosi* vero humores, partim *mucositate* quadam, partim actuali etiam *salsedine* imbuti, si in stasin implicíti, ex illa ad *corruptionem* prolabantur, pronascitur inde vel *salsedo* ejusmodi *acris, corrosiva, colliquativa*; vel *exspirantibus* aut dilabentibus tenerioribus *aqveis* portionibus, *indura-*

tio, aut ad minimum *lentor viscosus*, tumorum durorum autor atque fomes, ut sub hoc quidem statu sæpe satis longo tempore, internam suæ mixtionis penitiorem eversionem non experiatur. Cum nempe *humiditas* sufficiens, primarium *instrumentum* sit intestini *fermentativi*, adeoque & *putredinosi* motus; & quidem *mediocri* sui abundantia, non modo magis *præcipitem*, sed etiam magis *subtilem* hujus *intestinæ agitationis* effectum sortiatur: Facilè inde concluditur, quod *defectus* ipsius, quo major existit, eo etiam *segniorem*, langvidiorem, atque tardiorem hujusmodi *corruptionem* post sese trahat.

Nascuntur ex hoc fundamento omnes *inflammatoriæ*, *suppuratoriæ*, *ulcerosæ*, *sphacelosæ*, imo pro re nata, & circa ossium poros, tubulos ac meatus, etiam *cariosæ* corruptiones, quod nunquam fieret, si humoribus per ejusmodi partes liber suus progressus atque *transitus* patuisset. Revera enim humores ad ejusmodi *intimiorem*, *mixtionis* suæ dissolutoriam, corruptionem, nunquam pro labuntur, quamdiu in *progressu* suo manent: nisi contagium quoddam ipsis insinuatum, ceu directum *fermentum*, in culpa sit: Et nisi præterea hujus ipsius energia atque *activitas*, tam præceps atque efficax existat, ut ejus *effectus* neque *ordinariis* neque *extraordinariis*, quantæ tamen tolerari possunt, *circum agitationibus* humorum, atque *secretionis* ac *excretionis intensionibus*, præoccupari, aut subjugari queat.

Hoc enim undiquaque irrito secretionis atque excretionis subsidio, prævalescit tunc *verus corruptionis* impetus: ita ut ejusmodi *cadavera* (quod *peste* prævalida extinctis valde familiare esse memorant) ne quidem ad *rigorem* emortualem perveniant: sed prævalescente mox, & citissime quidem, paucissimis horis, *putredinis* præsentissima vehementia, *fœtor* citissime, *remollitio* vero & *diffluxio* partium mollium, exiguo post tempore, cum *inflatione* atque turgescentia corporis universi, *spumida* prorsus atque spongiosa, brevissimis successibus sese mutuo insequantur.

Notum

Notum vero præterea est, vel e culinari experientia, quod variæ, præcipue verò *acidiores: salsedines, progressum corruptionis* admodum inhibeant, ut vel longe *segnius* atque languidiùs invalescere possit, vel ipsa quoque corruptionis ita fientis *species* minus subtilis, *acris* & prævalida inde procedat.

Porro seorsim notum est, de *chylo*, è *lactis* exemplo, (quod purus atque *sincerus*, ab alienis humoribus maxime repurgatus, est *chylus*) quod hic liquor ad concipiendam *acidam* corruptionem valde proclivis atque habilis existat. *Caseosa* vero ejus portio partim *salsam*, partim *acrem* ac semivolatilem indolem, licet successive demum & satis *tarde*, admittat.

Jam quando stases hujusmodi, *sangvinis*, circa *glandulosa* loca fiunt, quæ ipsæ quidem in se, non possunt aliter, quam in *corruptionem* abire: *Corruptio* vero hujusmodi non potest alia quam *putredinosa* existere: nascitur inde quidem *putrido fermentescens* corruptio; Non potest vero ita afficaciter sese diffundere atque serpere, cum *glandularum* tota consistentia ejus sit texturæ, quæ magis, è *gelatinosa, lenta*, ac veluti *glutinosa* materia. contexta, *sulphureæ* vero substantiæ immixtione parcissimâ gaudeat, propterea est etiam ad ejusmodi *putredinosam* corruptionem *ineptior*; ad *ulcerosam* vero illam, *mucido salinam*, longe magis pronà, ad eamque disposita. Fit hinc, ut talis stagnantis sanguinis *corruptio*, glandulæ quoque *mixtionem*, ex illa suæ quantulæcunque *sulphureæ* partis aptitudine, similiter in *colliquationem* veluti agat atque concitet, sed neque hanc *tantam*, quantam ipse *sanguis* jam tolerat atque subit, neque ita purè *passivam*: quin potius ipsius istius glandulosæ substantiæ, & humoris per ipsam fluere soliti *salsedo, corruptione* hac magis excitata, corruptionem velocem *sanguineæ* partis *refrænet* at que *remoretur*.

Fit hoc postremum difficilius, quando stasis illa sanguinis, *copiosa*, & nova adhuc *affluxu* perpetuo sustentata contingit; quo casu & *inflammationes*, & *prævalidæ* corruptiones sanguinis affluentis, proportionem *glandulæ* & per ipsam commeantium *humorum*, ita vincunt & excedunt, ut *reactio* illa, de qua

 modo

modo diximus, locum non inveniat; sed potius tam insigni prædominio subjugata, pareat, & purè passivè una abripiatur.

Quando vero, vel ipsa valde parva quantitate, sanguis ita subsistens velut in subdominio est; Contra vero *glandulosum* corpus ipsum *grandius*, & humorum *serosiorum* ad illud *affluxus*, *copiosior* longe, quam *sanguinis*: & præterea, vel dispositionis *salsæ*, vel *actuali salsedine* imbuti hi ipsi humores: tunc contrarium fit, ut nimirum *putredinosa* illa corruptio, a *salsa* superetur. Unde quidem notatu dignissimum esse putamus, quod inter numerosas historias *cancrorum* in *variis corporis partibus* ortorum, vix ulla suppetat, cancri *in renibus* inventi; cum tamen & *inflammationes* & perennes *ulcerationes* horum, valdè familiares occurrant.

Evenit hoc tanto magis, quando *collectio* talis atque *stasis* sanguinis, jam pridem facta, *coagulata*, & repressis *fluxilioribus* portionibus, in *scirrhosum* nodum condensata, circa talem partem hæret. In tali namque casu, non fiente ulteriore, nedum multo, novi sanguinis affluxu; & absumptis etiam *tenuioribus* portionibus, ex illo qui ita stagnat: non potest deinde facilè, vel adeo impetuosa atque *copiosa*, vel adeo *penetrans* & *fermentativa*, corruptio, locum invenire. Imò, si jam inveniat occasionem erumpendi, infecta simul ipsa *glandulosa*, cui inhæsit, parte, deducit quidem & hanc, *in genere*, ad corruptionem, sed in specie non aliam, quam talem, ad quam partim ipsa privata hujus *mixtio* apta est, partim *affluxus* ille perpetuus *serosolymphatici* humoris, qualis ordinariè per *glandulam* transit, conspirat.

Quemadmodum verò sanguinis quidem *affluxu* ita rariore existente, purè sanguinea, *putredinosa* corruptio minorem quoque locum habet; nisi denuo quacunque occasione incitatus *affluxus*, novum incrementum capiat: ita contrà, *glandulosarum* partium ea est, sive *tubulosa*, sive *spongiosa* porositas, ut erosa semel aliqua portione, liquor per tale corpus transpri-

mi

mi solitus, ut in perpetuo motu constitutus, per ita *dissolutos* sive *tubulos*, sive *poros*, perenniter effluat: *coalitus* vero, & restauratio, ita erosæ & dissolutæ glandulæ, peragi non possit. partim ex ipsius *glandulæ*, utpote ex sangvis partis, summa ad concrescendum segnitie; patim ob hanc ipsam humoris perpetuo affluentis *copiam*: cum restauratio in *solidum, siccitatem* potius mediocrem, vel ad minimum ut ita loqui liceat. *siccescentiam*, seu facilem desiccationem, supponat: *humectatio* vero nimia, perpetua emollitione nimia, coalitum *solidum*, densum, ac tenacem, frustretur potius, & evertat. Quibus omnibus tanto magis accedit, quod actualis *corruptio* hic concurrens, has allegatas difficultates, veluti toto altero tanto, augeat atque intendat, ut nulla restitutio, tanquam per se quoque difficillima, locum invenire possit.

Sanè vero hæc ipsa corruptio, sufflaminat etiam atque remoratur præcipue ipsam *artificialem* affluxus *cohibitionem*, quamtumvis ad *consolidationem*, summoperè, imo unicè, necessariam. Cum enim hac ratione, dum *affluxum* cohibere laboramus, facile de ipsa jam *corrupta* portione, imo de ipsa illa *corruptela*, seu veluti *fermento* corruptionis ulterioris, aliquid una intra poros partis repellatur; imò, non modo facilè, sed velut inevitabiliter ac certissimè, hoc ita fiat: non potest proinde hæc medicatio speratum suum effectum sortiri, quin potius *inclusa* unà, imo quasi altius *adacta* corruptiva materia, actuale suum nocumentum præpotenter exserat. Est itaque vera connexio *cancri causarum*, è dictis, hunc in modum concinuanda. Pro quo quidem instituto *mammarnm*, tanquam *veri* ac *præcipui, verissimi cancri, subjecti*, exemplum assumemus, ubi hæc omnia evidentissimè ita occurrunt, adeoque commodè & explicari & applicari possunt.

Quando *in mamma* muliebri, sive *contusio* aliqua, sive *compunctio* aliqua, sive *tacita* quasi ac *spontanea* quædam, *varicosa, stasis*, sive denique à *lactis coagulatione*, scirrhosa collectio atque durities, & ab hac implicatio talis atque compressio *sanguiferorum vasculorum*, inter has glandulas excurrentium, conti-

tigit; neque tamen continuat *affluxus* humorum *copiosior*, ut *largiore stasi* formata, *inflammationi* locus esset: sed potius *coagulatio* rantum spissior inde nata, ipsa sua spissitudine ad *corruptionis* velociorem successum minus disposita est; Fit ita, ut quidem dicta hæc *stasis*, diu absque ulteriore prævalida irritatione sibi relicta, ita *incorrupta* duret atque perennet: Quando vero aliquando in *corruptionem* ruere incipit, eaque *glandulosas* quoque tunicas & tubulos, inter quos hæret, inficit; nascitur inde, ex illa quidem sangvinea corruptione, *putrilago* fœtida atque pessime olens, imo corruptiva atque *fermentescens*: Ex hac verò, & præcipuè *chyloso serosæ* materiæ, per hasce glandulas commeare solitæ, *salsa*, imò *acetosa* perversio. Hæc tum vicinum *sangvinem* jam corruptum, quadantenus veluti *figit*, tum proxime contiguum *inspissat* atque *coagulat*: Tum sui ipsius similes partes propinquiores, in *grumos* condensat, ut ita talis species corruptionis emergat, quæ *putredinis*, quidem formam præ sese ferat: Interim tamen & *salsedinem* admodum eminentem unà exhibeat, & hujus ipsius interventu, à veloci sui *fermentescente* progressu ac diffusione, alienior existat.

Neque verò tantoperè mirari necesse est, quamobrem *putrefactio* illa, quæ in hisce casibus omni modo fit atque viget, adeò lentissimi *progressus* esse observetur, ut sæpe per longissimum tempus absque propemodum visibili incremento persistat: cum satis manifestum sit, multum hic concurrere *motus illos*, *circa* partem affectam, imo *intrà* eandem, *tonicos, constrictorios* atque *condensatorios*; quorum beneficio *copiosi adfluxus* tam sangvinis, & hoc quidem præcipuè, quam *lacteo serosæ* materiæ, mirificè cohiberi, aut ad minimum *impediri* seu *imminui*, possit. Unde etiam est, quod hæ personæ non solùm in *facie, collò, Brachiisque* & *scapulis* vicinis (nisi *tumor* actualis una concurrat) aspectum talem plane strictum & contractum præ sese ferant; sed etiam in ipsis omninò *mammis*, similem exhibeant, ita ut reliqua quidem portio mammæ, densa atque *tensa* tactui occurrat: *plexus* vero *glandulosi* eidem sese offerant, instar

ſtar plurium *nodorum*, ſtricturis modo dictis veluti diſtinctorum.

Si vero malum exacerbatum *ſenſum* graviſſimè afficiat, & hoc caſu major *affluxus* ſangvinis oboriatur, turgeſcunt quidem mammæ illo ipſo tempore, atque inflantur præter ſolitam & ordinariam quantitatem, non tamen eo usque; ut contiguarum partium *ſtrictura*, non ſatis luculenter ſenſibus occurrat. Et tunc maxime temporis erumpit etiam copioſior *purulenta*, *ſanioſa*, *ichoroſa*, imò varii, ſed ferè *tetri coloris* atque *odoris*, materia.

Ipſa etiam *intumeſcentia* atquè infarctus glanduloſarum harum partium, reprimit & cohibet ulteriorem, copioſiorem *effluxum*; Quia *ramificationes*, inter glandulas has alias diſſeminatæ; *tenerrimæ*, facta glandularum intumeſcentia, comprimuntur & *opprimuntur*, ut liber ille effluxus ſangvinis per illas progredi non valeat; Unde quidem *ſtaſis* non admodum invaleſcere poteſt, quandoquidem ſanguis ita ad *majuſculas ramificationes repulſu*, ex his facile, in ulteriores *propagines*, tranſitum invenit, ut ita aliquot *exilium* ramulorum impedimentum nullam inſignem noxam habeat.

Imò, hic Naturæ *motorius* actus, circa partes ita affectas, eſt omni modó inſigne illud *inſtrumentum*, mediante quo *penetratio* materiæ *intimior* intercipitur, & quaſi circa ſolam *ſuperficiem* ita tenetur, ut neque copioſus *affluxus* fieri poſſit, qui materiam corruptioni ſubminiſtret: neque uberior *refluxus* ſeu regurgitatio corruptelæ ad *interiora* ſequi poſſit, quæ alias præmature latiorem corruptionis diffuſionem poſt ſeſe traheret. Omni enim modo *abhorret* utique Natura à *putredinoſa* illa corruptione, & reluctatur eidem, quantum modo poteſt, *actibus* ſuis *motoriis*. Quod quidem hoc loco, ubi *tardior* eſt corruptio, ob *minorem* materiæ *quantitatem*, tanto facilius ſuccedit: Licet non ſine labore utique, unde non modò *dolores*, & *ſenſus acerbior*, ſed etiam *anxietates*, & ipſius *mentis* turbulenta *anguſtia*, conjunguntur.

Quando *corruptio* hæc, interdum *plexum* quendam glan-

dulosum *insigniorem* attigit, & corrosis minoribus eidem implantatis *vasibus*, ad *majorem* horum ramulum pertigit, sequuntur satis copiosæ & pertinaces *hæmorrhagiæ*. Fit hoc tantò facilius sub *sectione* ejusmodi arrosarum particularum. Ubi quidem *sistere* sanguinem per *Adstringentia* medicamenta, communiter dissuadere potius jubet necessitas, eò, quod tali ratione magnum illud incommodum immineat, quod facile aliquid *corruptelæ* ad *intimiora* adigatur, quod omni modo cavendum.

Patet itaque ex dictis, & connexâ hactenus causarum serie, quod *Cancer* nihil aliud sit, nisi *ulcus* tale *putidum*; quod quidem a *sangvinea* portione *putrilaginem* contrahit; quia tamen & illa ipsa *paucior* est quantitas, & novus *affluxus* interceptus, præterea liquor *chyloso-serosus*, *salsus*, atque *acescens*, putrefactionem *cohibet*: Propterea non potest æque velociter invalescere: Ipsa interim *putrilaginosa* hæc, *sulphurea*, e sangvine, consistentia, exacerbat etiam, & *acriorem* reddit salsedinem illam alterius istius materiæ, ut tanto magis *corrosiva*, atque sensus *irritativa* evadat.

Erosio illa, semel ita facta, præsertim latiorem ambitum jam complexa, cum *poroso tubulosam* glandulæ texturam latius erosit, erumpit inde per innumera illa foraminula copiosa humiditas. Fieret vero hoc adhuc uberius; nisi partim *strictura* illa interna, imo & in ambitu, musculosarum partium, vicina, partim ipsa *intumescentia* quarundam glandularum, partim *spissescentia* & coagulatio humoris, corruptionem ejus veluti antecedens, modum hic faceret.

Interim inquinat ipsa hæc *exsudatio*, & materiæ coagulascens *spissitudo*, *superficiem* ulceris, ut ibi nulla nova *Concretio*, aut structura debita in solidum, locum inveniat.

Sensus vero ipse, prout materiæ corruptio modo *acrior* & copiosior fit, modo *minor*, ita priore quidem casu gravius afficitur, posteriore vero mitius. Sed ipsa quoque *Spasticorum* motuum exacerbatio, circa & intrà hanc partem, inducit sæpenumero majorem *sensus* affectum; ut adeo tunc tempo-
ris

ris *dolor lancinans*, *vibrans*, *tendens*, *premens*, una cum *urente* atque *rodente*, tanto magis sæviant: *Affluxus* etiam auctior, & inde prognatus *tumor* & *inflatio* partis solito major, ex eodem fundamento, nempe propter *tensionem* majorem, inducit *sensus* quoque intensionem: ut tali tempore longe major *ardor*, imo & *lancinatio* atque compunctio, sentiatur.

Quando vero jamjam diu inhærens malum, obstructiones illas, & hinc pendentes *inflationes* atque *suffarctus* majores, multis & magnis plexibus glandosis intulit; ut inde multi atque magni tales *nodi*, in mammis affectis extuberent: tunc utique, tanto profundius radicatum atque impactum malum, tanto difficiliorem admittit tractationem; Utique postquam tales stases, in actualem *corruptionem* prolapsæ, in *sinus* atque *foveas* dehiscunt; aut, eliquatis paulò mollioribus tunicis, quæ plexus ejusmodi involvunt, & velut inter se distingvunt, *inæquales* tales *protuberantias* in ulcere post sese trahunt, *restaurationi* verò atque coalitus, omnem quasi spem atque viam præcidunt.

Est enim utique illa omnium ulcerationum in *glandulosis* partibus, summa, & communis, *difficultas*, quod tum propter summam sui *porositatem*, & ex hac erumpentem perpetuam humiditatem; tum etiam propter hanc absumtionem subtilis *tunicaceæ* substantiæ, summe *dysepulotæ* seu difficillimæ consolidationis, existant: Imo, si maxime rursus consolidentur, inæquali, & veluti *nodulis* aspera superficie, deformia maneant. Neque hoc tantum, sed cum etiam varia ulcera, communissime, sola tenera *cuticula* obducantur, fit inde sæpissime, ut, ob leves causas, illa per internam talem perpetuam humectationem, aut facillimam in confusis meatibus *stasin*, aut extrinsecus subortum *pruritum*, denuo lacessita aut lacerata, novæ emanationi & *ulcerationi* obnoxia fiant. Unde quidem talium partium ulcera, etiam quam maxime *benigna*, semper fere *rebellia* existunt: Tanto magis vero hoc facit *Cancer*, de quo nobis est sermo, *putrilaginosa* illa corru-

ptela

ptela insuper, præter simplicem erosionem atque ulcerationem, gravissime infectus.

Quemadmodum vero hæc *putrida* corruptio, vera *mors*, verum *oppositum vitalis* conservationis, & *irreparabilis* damni magistra existit, cui omni modo possibili resistere, res ipsa exigat atque postulet; Ita cum per hactenus dicta in partibus & læsionibus ita constitutis, hoc ipsum effectu difficillimum sit, mirum non est, si ex illa syndrome *necessitatis* & summæ *difficultatis*, *angor*, inter *incertitudinem actus* & *effectus*, concurrat, prout omnino his patientibus immensum quantum familiaris atque communissimus existit. Invalescit vero eo magis, quando sive *stasis* major, sive *affluxus* copiosior, a quacunque tandem causa, obtigit, adeoque majus periculum prævaliturae corruptionis urget.

Nascuntur hinc summæ *inquietudines*, *vigiliæ*, *pavores*, *anxietates*, vagæ *debilitationes*, imo *lipothymiæ*, *spasmi* impetuosi, *tremores*, *motus convulsivi*, *mentis alienationes*, *tristitia*, *taciturnitas*, *mœrores* quasi perpetui &c. verbo: omnia talia consectaria, quæ res in statu summe ancipiti constitutas deceant.

Hæ sunt *veræ Causæ Cancri*, quibus tum essentialiter inhærentia, tum essentialiter consequentia ejusdem pathemata, absolvuntur. Unde nostro quidem arbitrio facile innotuerit, quid sentiendum sit de antiquis illis vocabulis, *humoris melancholici*, *venenositatis*, & similibus, cancro attribui solitis. Ita, ut nos quidem in hoc negotio satis manifestam esse ejus constitutionem atque causalitatem autumantes, nihil hic æquæ occultis qualitatibus tribuendum esse autumemus.

Maximè omnium vero obsona nobis est illa plebis phantasia, quod *Cancer* in corpore subnatus, *exulceratus*, *vivat*; adeoque *occidendus* & mortificandus sit, vel ad minimum oblatis aliis *nutrimentis*, ita *obsaturari* valeat, ut minus edax in corpus patientis maneat. Quod quidem somnium in se nemini temere credendum, censuimus tamen non plane silentio prætereundum esse, cum quædam medicationes, quæ in se valde uspectæ essent, eidem destinentur, ex hac sola traditione, atque

que opinione, quod cancer tali methodo *necari* possit. Hæc quidem de *Theoria pathologico Practica* Cancri sufficiat: Progredimur ad *Therapiam* ejus adumbrandam.

CAPUT III.

De Therapia Cancri.

PRognosis, uti semper haud incommodè *Therapiæ* præmittitur; ut ita *in genere*, de *facilitate* aut *difficultate* curationis, memores simus, ita hic quoque in affectu ex se difficiliore, ejus rationem habere, justum utique, imo necessarium fuit.

Dilucescit vero ex illis, quæ hactenus diximus capite præcedente, quod multis nominibus utique & *tractationis* difficilioris, & *eventus* magis *ancipitis*, sit hoc malum; Unde quidem mirum non esse debet, quod Antecessores nostri, à temere suscipienda hujus affectus tractatione, expressis verbis dehortati fuerint. Locus est apud *Hippocrat. 6. Aphor. 38. Quibus occulti cancri fiunt, illos non curare, melius est, curati enim cito pereunt: Non curati vero longius tempus perdurant.*

Monet ad hunc locum utique rectissime *Galenus*, quod *Hippocrates*, expressis verbis de *occulto cancro* loquens, illius tantum dissuadeat curam; non æque vero jam *ulcerati*, solamen omnimodo poscentis. Distinguit insuper inter methodos curationis, & abstinendum esse monet ab *irritativis* remediis, sed magis utendum *Mitigantibus*, *Mollientibus*. Et recte quidem utrobique videtur censuisse.

Certe enim quamdiu cancer *occultus* manat, & ipse quiescit, intempestiva remediorum applicatione eundem vel *irritare*, vel novo *affluxui*, & secuturæ corruptioni, viam sternere, nemo jusserit. Quando vero res, a quocunque errore, eo jam prolapsa est, ut ad actualem *ulcerationem* non modo devolutum sit malum; sed etiam in eadem jam eousque progressum, ut insignem partis *absumptionem* jam tum peregerit: Tunc utique otiosum saltem spectatorem esse, neque patientium preces & obtestationes sinunt, neque suaserit ratio,

quamdiu spes est, ad minimum *mitigari* posse patientium cruciatus.

Interim recte utique intelligitur hoc *Divi Senis* monitum, de non *irritando*, quantumcunque quietiore adhuc cancro. Siquidem certum omnino est, antequam *ulcerosam* corruptionem actu jam subit *scirrhus* talis *dolens*, *lividus*, posse eum quidem plurimum *incommodi* inferre; ita, ut multos *dolores*, *Agrypnias*, *animi perturbationes*, *mærores* &c. post sese trahat: *Periculum* vero tam præsentaneum, aut in pejus semper ruituri affectus metum, nullo modo incutit: Quod directe atque immediatè utique facit *ulceratus* semel, præcipue vero impetuosè & late ita *corruptus*, *cancer*.

Imo, placet nobis potius ita contrariam ad cancri diversos hosce status, eligere regulam, ut quemadmodum *non ulcerato* seu *occulto* cancro, præstet nullum irritamentum objicere: ita erumpenti atque *ulcerato*, contra *medicatione* occurrere præstet, quam nudè sibi relictum destituere.

Tota vero asserti vis occupabitur in medicationis *methodo*, seu medicamenti intentione atque effectu. Conveniet enim utique *ulcerato* cancro *mitigatio*, & eximii non modo *sensus*, sed & *corruptivi* progressus, quantacunque fieri potest, *cohibitio*.

In *occulto* vero adhuc cancro, doloris quidem *mitigatio* in se difficilior est, licet non absolute: cavendum interim valde studiose ab *Emollientibus* & *Maturantibus*, ne sub intentione *Paregorica* atque *Anodyna*, *pinguibus* vel *acriusculis* gummatosis atque resinosis utentes, intempestiva *emollitione*, *affluxui* humorum locum præbeamus: *Maturatione* vero suscepta, illud genus *corruptionis*, cui talis materia propius exposita est, nempe *putredinem*, invitemus.

Postquam itaque *cancrum occultum* tolerantibus prædixerimus, subesse grave *periculum*, ne affectus ipsorum ad *ulcerationem* perveniat; & ab *emollientium* usu dehortati fuerimus: *Universaliorum* tempestivum usum commendatum volumus; nempe frequentiores (ad minimum cum pejus habent) *Laxatio-*

tio-

tiones, è *Rhabarbaro*, *Helleb. nigr. Epithym. Fumar. Polypod. Venæ* quopue *Sectionem*, præcipuè aliàs quoque *consuetam*, *bis* forte in anno, circa *Æquinoctia*, laudamus. Juxta hæc conveniunt internè *absorbentia*, cum leni *Diaphoresi* interdum interposita. Essentia quoquè *Succini*, in affectibus his, non pœnitendi est effectus. *Externè* paucissima admittimus; præferimus verò omnibus frequentem usum *Spir. Vini Camphorati*, non tam loco immediatè dolenti, quam *late circa*, imo primo velut eminus, mammæ imponendi.

Ad ipsum verò jam *exulceratum* Cancrum, non jam afferimus multiplicia illa apud Autores abunde prostantia, partim *generaliora*, partim *specialia*, Consilia & auxilia. Legantur illa apud *Waltherum*, è multis partim allegata, partim allata; Notamus tantum ex illis, commendationem *ol. stercor. human.* Hafenrefferi: *Aq. sterc. human.* Weikardi: *Ol. flor. tritici*, Prævotii: *Ol. ovor.* in mortar. plumb. agitatum, Peccetti: *Lunariæ Botrytis* efficaciam, à Carrichtero commendatam: *Onopordi* vim ad *faciei, labiorum, nariumque Cartinomata*, a Borello laudatam: *Salis fuliginis, & olei ejus*, usum ab Hartmanno deprædicatum: Subjicimus verò pauca.

Indicationes, pro *cura* cancri, esse debent (1.) *Mundificatio* (2.) *corruptionis inhibitio*: (3.) *affluxus noxii & incommodi repulsio*: (4.) *consolidatio*. *Mundificatio, causticis, acribus, septicis*, non perficitur commodè: Minimè verò omnium, quo magis *dolet, rubet*, *tumet* malum. Unde vel ab omnibus talibus abstinendum, vel non usurpanda, nisi quo tempore *quietius* est ulcus; Neque diu continuanda sunt, sed quantocyus *balsamicis* insistendum: Temperanda quoque statim, additis aut subjunctis ejusmodi *lenientibus*. In levioris certè ambitus corruptione, *ol. laterinum* vulgo dictum, aut similia *Empyrevmatica*, cum *oleo ovorum* distemperata, non nullius sunt efficaciæ, pro hac intentione.

Corruptionis verò inhibitio fieri utique debet, sive per *balsamica generaliora*, sive per *specialiora*. E *generalioribus* abstinendum est à *valde acribus*, unde *olea destillata*, & ex his parata *balsama sulphuris*, & similia, non probamus. Incitāt enim & *sensum*,

&

& *inteſtinum* Sanguinis Motum, ut *inflammationes* præſentius excandeſcant. Si tamen *inflammationis* & *putridæ* corruptionis vis enervata prius fuerit, habent uſum moderatè uſurpata. Optima verò eſt *Myrrha*, ſive in *Eſſentia*, ſive in *ovo duro* per deliquium ſoluta: Quo ſanè unguine præſtitit *Exc. D. D. Præſes*, Patronus atque Præceptor omni pietatis cultu proſequendus, in *ulcere pedis œdematoſi*, *capaci*, *profundo*, & jam exquiſitiſſimè *ſenſibili*, quod alia multa non efficere potuerunt. Neque verò *Eſſentiæ ſuccini* externus uſus exiguus eſt, de quo mox.

Affluxus verò *cohibitio*, per *adſtringentia* quidem oppoſita, nunquam commodè hic præſtabitur; Per *diſcutientia* intenditur quidem, ſed non perficitur; Solis internis, *Purgantibus*, *Diaphoreticis*, *Diureticis*, fruſtra tentabitur: Diſpiciendum itaque de tali remedio, quod cohibeat quidem *effluxum*, & eo ipſo copioſum *affluxum* ſucceſſivè retineat, ſed neque *ſtrictura* nimia, *retropulſionem* materiæ ad intimiora promoveat, neque poſitiva aliqua qualitate, *corroſioni* fomitem ſuppeditet, quod faciunt *acida* coagulantia: Sed potius *acrimoniam*-*corroſivam* potius *obtundat* & mitiget: Quibus omnibus ita impetratis, facilius longè deinde ſequetur *conſolidatio*.

Sed eſt ſane haud exigua quæſtio, *vndenam* petendum ſit tale remedium? Longiſſimè nimirum ab *Indicatione*, & *Indicato generali* τὸ *ſpeciale* abeſt: Et ſi maxime graphice dicere poſſimus, quale medicamentum ex uſu futurum ſit, impeditiſſima creberrimè eſt ejus *appellatio*, *quodnam*, & quo nomine notum, conveniat, quod *qualitates* illas ita poſſideat, quæ deſiderantur.

Non recipimus in nos, quod remedium Cancri abſolutiſſimum calleamus, Certò enim vel hoc ſolum non modo ſuſtentare poſſet Medicum, ſed ditare: At verò tale remedium, quod & *corruptionem* refrænare, & *effluxum* moderari, & *afſluxum* diſcutere, & *acrimoniam* temperare haud inefficaciter valeat, adeò abſtruſum, nedum impoſſibile, eſſe, non cenſemus.

Certè, quisquis contemplatur efficaciam *Spiritus ardentis*, *puri & rectificati*, in cohibenda & enervanda *corruptione*:

pla-

placidisſimè *coagulanda* muciditate fluxiliore *Diſcutiendo* affluxu: & *roborando*, imò leviter provocando, *tono* partis; In *edulcoranda* atq; ſubjuganda *acrimoniâ acido-ſalsâ*: Si mediante *ſpiritu* tali, deinde Medicamentum concinnare, & pro conditionibus ac præſente ſtatu affectus, temperare atquè inſtruere didicerit: habebit, quod fruſtrà in multis aliis quærat. Unde certe *Eſſentia Myrrhæ* & *Succini*, prudenter *proportionat, præmiſſis* & *conjunctis* quæ decet, & cum debita *proſecutione*, uſurpata, præſtiterunt plus ſemel, quod vix quisquam ſperare auſus eſſet: Sed cave, ne quid improvidè, neve imperitè. Ab *intempeſtivo* enim, aut *improportionato* uſu, modò *Myrrhatæ*, modò *ſuccinatæ* talis Eſſentiæ, ne mireris *Inflammationem*, *Tumorem, ſuppurationem*, quaſi *effrenari*. Cum contrà à *provida*, & *proportionatâ*, & aliis debitis ſubſidiis modò conjuncta, modò ſubjuncta adhibitione, longè diverſos effectus expectare liceat. Antè omnia *Camphoram*, cum formulâ, quam *Spiritus vini* ingreditur, *intrà* vulnus, aut ulcus quodlibet, tantô magis verô *cancrum*, præcipuè *efferatum*, cave temerè immittas: *Igneus* enim eſt, quem infert, doloris *ſenſus*, & plus hoc ipſo incommodi afferre poteſt, quàm materialis fortè commodi. At *circà* ulcus, & per totum *ambitum*, laudabis ejus efficaciam, modo *diu*, & quaſi *perenniter*, & ſub præparatione penetrantisſimâ, nihil ungvinoſa, adhibeatur.

Proderit idem *rectificatisſimus ardens Spiritus*, etiam ad *Hæmorrhagias*, Cancro ſupervenientes, absq; omni *adſtrictoria* repulſione, retinendas. Ab *adſtringentibus* enim alienisſimi hîc ſumus. Si tamen Caſus, *medullitus* mundificatæ corruptionis *diſcusſi* tumoris, *relaxatæ* duritiei, & ad naturalem *teneritudinem* reducti membri, præſtò eſſet, in quo ſolùm adhuc *manatio* perennis, è *poroſis tubuloſisque* glandularum meatibus, ſupereſſet: Tunc uſum *Croci adſtringentis* ex *Marte*, præmiſſis & conjunctis quæ decet, ſvademus: Efficacisſimi nempè uſus (ut rectè *Paracelſus*, in talibus laude ſuâ nunquam fraudandus) *deſiccatorii*, & ſub ſiccitate *conſolidationem* promoventis, ſed hoc ipſum *ſuperficiali* (non nimis profundâ) *adſtrictione*.

D Quid

Quid hâc *Methodo*, & his medicamentis præstari possit, non desunt exempla notatu haud indigna; sed quia *Individualia, viventium*, non consultum ducimus neque necessarium, illa recensere, allaboret, cui occasio suppetit, hæc media: hâc *methodo*, circumspectè applicare, & inveniet, num frustrà aliquid ipsis tribuamus.

Subjicimus verò adhuc tria verba, & quidem (1) de *dolorum mitigatione:* (2) de *violentioribus* Cancrô oppositis remediis, ejusque veluti Tyrannis. (3) de *Chirurgicâ* ejus curâ.

Quod *primum* attinet, cavere jubemus ab *opiatorum* nimis *frequente*, & nimium *copioso*, usu. Nihil sanè boni præstant *Narcotica* in talibus *doloribus* & *corruptionibus*, ad quales *Motus intenti, vigiles, anxii, trepidi*, concurrunt. Præstat hic moderatissimis uti, ne *sphacelus*, aut sanè non multum dispar *corruptionis ferocia*, veluti invitetur.

At vero *absorbentia interna*, præcipuè quæ simul quadantenùs Diuretica existunt, sunt hic satis efficacia, pro *leniendis* doloribus talibus, unde *ocul. cancr. cum vino* sumptos, extollit hic *Crato, Epist. Med. L. 2.* & prosunt etiam *Emulsiones* dilutiores. Ego vero *Præses* ipsius *Nitri* internum prudentem usum, hîc laudabilem esse, scio, præcipuè si cum lenibus *Diureticis*, *Arcano Duplicato, Tartaro Vitriolato Chrystallino*, misceatur. Caveatur vero *stupefacientium* temerarius abusus, etiam *extèune*: Prudens autem non rejicitur á nobis absolutè, sed commendatur summa circumspectio, & attentio. Ita enim haud frivolum est, quod tradit *Paracelsus*, *Oper. Chirurg. p. m. 618.* nempè lib. von offenen Schaden, Cap. 60. Lit. B. Alle Löcher die trefflich umb sich freßen, ist ein sonderes Stück, daß mans vor wohl lösche, addantur stupefactiva. Unde commendat ibi *Hyoscyamum:* Cui ego substituere suadeo, quem vocant *Hyoscyamum Peruvianum*, nempè *Tabacum*. Sed non placent tantundem, ea quæ habet Lib. hujus cap. 16. de *cancrena*, p. m. 585. ubi mera *narcotica* commendat, quamvis ibi de affectu loquatur minimè *ulcerato*, sed adhuc *occluso*.

Violentiora remedia Cancro opposita, appellamus præci-

pue *Arsenicalia : Arsenicum, Auripigmentum, Realgar :* Non speramus ab his quicquam commodi, & veremur, cum *Hildano*, noxas graviores, citra ullum effectum laudabilem. At vero, si illud Experimentum *Fallopii*, quod habet *de Tumor. part. 1. c. 3. & 5.* eventui securè responderet, neque purâ *corrosione* ageret, esset tolerabilius: Sed non vidimus adhuc effectum, unde tantisper diffidimus.

Tota intentio, *Arsenicum* adhibendi, videtur superstructa esse opinioni illi, quod Cancer *vivat*: Aut fortè, juxta *Pathologiam animatam*, quod ex innumeris *Vermibus vivis* confletur. Sed ut, ad hunc quidem posteriorem conceptum, innumera forent æque efficacia *Vermium Venena*, ut, tam periculosum universo Corpori assumere, nulla necessitas suaderet: Ita vanior est illa prior opinio, & tanto minus hoc nomine aliquid temerariis tentaminibus concedendum.

Meminimus traditionis cujusdam, de usu *Solani furiosi interno*, quo Cancer ad *spontaneam secessionem* à parte sanâ perduci queat, sed nihil de effectu innotuit, cui fidere liceat.

Succurrit quidem memoriæ, quod *Dn. Winter* in *Hippiatro* suo, ubi de affectu *equorum*, quem den Wurm appellant, tractat, mentionem faciat experimenti, quod mihi quidem *Præsidi*, multoties asseveravit experientiæ respondere; & est hoc. Quod si *eqvus* morbo hoc revera laboret, si eidem, aliqua notabilis *dosis*, *Radicis Napelli* vulgaris cœrulei, pulverisatæ ingeratur, dissolvi inde tumorem illum, & eqvum *restitui*: sin autem equo affectum hunc non gestanti præbeatur illa *radix*, illum indè interire: verum uti experimentum nunquam vidi, ita in re valde dubia nihil subsidii reperio, pro alio dubio eximendo.

Illud non negligendum, quod in talibus etiam casibus locum habere possit potionum *travmaticarum*, *mundificatoriarum* usus, de quibus haud injuriâ tantum loquitur *Paracelsus*, deridens *Medicos*, quod per *alvum* purgent, cum per ipsum *ulcus* expurgare deberent. Et facit, quod alias non æque prompte solet, mentionem distinctam talium simplicium, quæ hoc præstent, im Hospital-Büchlein. Novimus profectò casus

hujus generis luculentisſimos, *mundificationis*, cum copioſo *effluxu*, & paulò poſt ſecuta ſpontanea *conſolidatione*, in ulceribus antiquis, ad 18. 19. annos geſtatis, per ſola talia *internè* exhibita, è *vegetabilibus*: quæ ita expurgarunt ulcus, & Corpus & univerſum illum *affluxum* hactenus ſvetum, ut ſpontanea *ſiccatio* ſucceſſerit, & coalitus tranquilliſſimus. Et præſtaret profectò, talia rectè excoluiſſe, quam mille vanis, aut inutilibus, *ſpeculationibus* indulſiſſe.

Chirurgicā curam quod concernit prolixum nimis fuerit, ex Autorib9 eandem huc transſcribere: Suffecerit paucis ea notaſſe, quæ ad hoc Conſilium magis neceſſaria nobis videntur.

Occultum cancrum quod attinet, ſi ille altius circa *ſuperficiem* partis hæſerit, neque valde diffuſus, aut magni ambitus exiſtat: præcipue vero non admodum *profunde* deorſum ad meditullium mammæ ſeſe extendat, nedum ut ibi veluti *baſi* quadam expandatur: Habet ibi locum *Exſectio*, dummodo peritus Operator adminiſtrationē dextrè perpetrare audeat.

Ulceratæ cancroſæ mammæ extirpatio, niſi illa enormisſimè diſtenſa, & per totum ſuum latifundium gravisſime indurata ſit, commodius peragitur, ſi transfixis *acubus* firmis aut inſtrumento maximæ *fuſcinulæ* ſimili per ipſam adacto, filo cannabino crasſiore, aut funiculo *ſericeo*, cutis, ſucceſſivâ ſtrictura ita contrahatur, ut inde diſcrimen mammæ à muſculis *pectoralibus* tanto luculentius velut in cenſum incurrat. Quo impetrato, ſuccedit tanto felicius ipſa abſcisſio.

Facta *abſcisſione*, ad *hæmorrhagiæ* cohibitionem alibi commendantur *ſtypticæ* medicamenta, alibi *cauterium* actuale. Præferim9 hoc ultimum nos quoque, modo gravisſimus *ſenſus*, à præſenti ſtatu *virium*, tolerari posſit. *Corrigit* enim *ignis*, velut in momento, corruptelam illam, quam *adſtringentia* non niſi nude *cohibere* poſſunt, *corrigere* vero nullo modo valent. In re difficiliore interim præferimus *ſpiritus vini* uſum, pro hoc eodem *ſtegnotico* effectu, utpote omnibus indicationibus melius quadrantem.

Quod vulgo monent, permittendam aliquamdiu eſſe *hæmorrhagiam*, fruſtraneum arbitramur: Illud enim, quod ita fluit, nullius labis particeps exiſtit; utpote quæ unice in *coagulata* potius materia reſidet atq; hæret. Ceterum vero neq; ipſa hæc *hæmorrhagia* ordinarie ita immenſa eſſe poteſt, utpote magis a ſolis *mammariis vaſis* pendens.

Speramus firmiter, perpenſis omnibus, partim hactenus allatis, partim eo conſpirantibus, congruis circumſtantiis, fore, ut tandem aliquando *dogmatica* aliqua *methodus* obtineri posſit, quâ morbo huic tam formidabili efficacius reſiſti posſit: quod quidem à Divina Benignitate ſupplices precati, pro ejus nobis præſtita benignitate gratias habemus ſempiternas.

S. D. G.

acrioribus videndi intensionibus, imprimis autem oculorum jam à talibus fatigationibus, & sub iisdem, *complorantium*; daß die Augen stets darob überlauffen / coacto exercitio) neque etiam quæ ipsum privatim gravare possunt in rebus non naturalibus, *venti*, nimiæ *humectationes*, *crapulæ*, *venerei* abusus, iracundæ & mœstæ *complorationes* &c. provocentur, aut ipsis indulgeatur.

Quarto, quoad ejus fieri potest, oculi potius *roborentur*, tam indulgentiore atque moderatiore *usu*; defensione à quibuslibet injuriis: auxiliis & *adminiculis*, pro commodius præstando suo officio quam ipsis *medicis*, subsidiis. Ubi tamen monendum est, ne in *artificialibus* illis adminiculis, nimium tribuatur *Dioptricis* machinamentis, antequam vel summa necessitas tale quid poscere videatur, & usus illorum tali constitutioni etiam plurimum adjumenti afferre sentiatur: vel ipso facto, ab ejusmodi machinis, sine vel ex necessitate adhiberi jam suetis, ataxia talis nudo organi usui inducta sit, quæ continuationem istius *artificialis subsidii* suadere, imo flagitare unice, videatur.

Quinto, omni possibili modo tam in materia quam forma remediorum eo respiciendum atque tendendum, ut *irritationes* omnes, mitigentur atque potius præoccupentur, quam ullo modo concitentur atque *provocentur*. Et sicubi aliter fieri non possit (quod implerorumque, quamcunque etiam tenerorum, *septicorum*, usu contingere solet) quin medicamenti optato necessario effectui, *irritatio* aliqua sese admisceat: eo quantum fieri potest, respicere convenit, ut illa, mature quoque subordinatis convenientibus remediis, *mitigetur*, adeoque plurium symptomatum invitationi, occasio subtrahatur.

Sexto loco, videtur mentio injicienda esse justæ, imo necessariæ, considerationis, fontes auxiliorum respicientis; an videlicet medicationes oculorum vitiis convenientes, magis a *Medica* stricte dicta, *medico-chirurgica*, aut instrumentali *Chirur-*

E rur-

rurgica, palæſtra petendæ atque arceſſendæ veniant, at quemlibet præſentem certum ſpecialem oculorum affectum. Ubi quidem illud monemus, pure *Medicam*, internam, tractationem, in oculorum læſionibus vix illum locum habere, niſi ſub *generalionibus, præſervativis, cauſarum* remotioni dicatis, methodis: *Medico-chirurgicam* vero, *externam topicam* methodum, plurimis oculum directe atque proprie obſidentibus pathematibus accommodatam eſſe. *Chirurgicam* vero *inſtrumentalem* atque manualem operam, præter applicationem peritiorem atque meliorem, *opticorum* medicamentorum, nonnullis *conformationis*, aut *epigeneſeos* vitiis, veluti magis pure, directe, atque unice deberi: adeo, ut præ illa, omnis alia medicatio abſolute inanis atque inutilis exiſtat.

Generum medicamentorum ut aliquam etiam mentionem adjiciamus, ſint illa 1.) *Reſolventia* atque *diſcutientia in ruboribus* oculorum magis privatis; ubi Radix Iridis Florentinæ, Herba Hyſſopi, Chœrefolii, Bellidis, Flores Cyani, Calcatrippæ, Calendulæ, Verbaſci, Roſarum, ſemen Aniſi, Feniculi &c. uſum ſuum habent, varia tamen, & prudenti, atque perita, adminiſtratione. *Camphora* ſicut omnibus aliis anteit efficacia, ita hic etiam egregie ſe gerit, dummodo applicatio commode inſtitui queat. *Vinum* etiam calidum, ut alias ſugillationibus conducit, ita habet hic quoque ſuum uſum, exteriorem tamen, clauſa palpebra. 2) Lenia *adſtringentia*, ubi Tutia, Pompholyx, Nihilum, Spodium, Mater perlarum, in cenſum veniunt: revera autem ipſa quoque ſolutio ſacharina Lithargyrii, ſive *ſaccharum Saturni* ſolutum, his prope modum antecellit, niſi ubi *exſiccandi* intentio neceſſaria concurrit. Omnium vero horum Coryphæus eſt *Vitriolum album*; & quidem uſum etiam in oculum interno; ſicut *lapis* ille *mirabilis Crollii*, *alumine* inſuper, & bolaribus ingredientibus imbutus, & hoc ipſo revera magis penetrans atque adſtringens, *externo* ſaltem uſu, clauſa palpebra, linteolum inſolutione ejus imbutum, imponendo. 3.) Abſtergentia: inter quæ

cum

cum nihil sensum, hic exquisitissimum, feriens, commode locum inveniat, a multis hoc nomine molestis temperare sibi necesse est, quamtumcunque etiam alias efficaciæ habere possunt. Non potest hac infamia liberari Vitriolum Cyprium: est tamen interim, convenienti loco atque tempore usurpatum valde efficax. Lenius autem Alcohol elutriatum (abgeschlemmt) croci metallorum, namnudum infusum, nisi cum menstruis notabiliter sensibilibus, nimis debile est. Sacharum Canariense albissimum, facit modicum, pulveretenus inflatum; longe minus, dissolutum.

Pinguedines, Asciæ-piscis, serpentis, anseris, (vide medicamenta Rulandina: *recentiores*, emolitoriæ sunt: *antiquæ* colliquatoriæ: cujus modi etiam est, sed acriter sensibilis, *Chelidon. maj.* succus *flavus*. *Empyreumaticæ* pinguedines, septicæ, unde non frustra *Paracelsus*, *oleum laterinum* in oculis maximum *corrosivum* esse asseverat. De *specificis* prolixis esse non placet, sicut etiam de *Amuletis*, de quibus prolixius, qui vacat & placet, inspicere licet *VVolfii Scrutinium Amuletorum*. Fidem sane antiquorum, minime omnium elevamus, interim negare non possumus, nec unde nos in hunc diem rationem perspicere posse, quamobrem *Euphrasiæ* efficaciam specificam pro oculi affectibus tribuerint, nisi forte magis nostratibus illud tribuendum est, quorum imprimis appellatio Augentrost / hoc in passu nota est.

Valet autem hic imprimis animadversio jam supra a nobis allegata, quod multa temere pro *universaliter* efficacibus accipiantur, quæ non nisi plane *particulariter*, etiam modo hoc ipsum veraciter, conducunt: quod quidem de *chelidon. maj.* certissimum est.

Neque vero possumus, quin aliquid adjiciamus de *formulis* medicamentorum, ad *oculorum affectus* adhibendis. Usus hic sane est circumspecto judicio, dum frequentissima præsto sunt exempla, ubi *pulverulentæ* formulæ, quantumcunque demum *alcoholisatis* seu summe extenuatis materiis, nihilosecius *Presso*-

riam quandam irritationem in oculo cauſantur: Quod quidem tanto familiarius evenit, quando in oculis *ſubmucidus* quidem *mador* verſatur, qui *pulverulentam* illam ſubſtantiam, inæqualiter imbibat, & ſenſim, quantumcunque etiam novi ſuccedat mucoris, magis in unum velut angulum compingat, & ad inferendam hanc oculo moleſtiam diſponat.

Interim tamen cavendum etiam eſt, ne nimio *fluidarum* formularum uſu, oculis haud multo levius præjudicium æque incommodum inferatur; quando quidem revera nimia *remollitio* atque *relaxatio*, non parum damni oculis conciliare valet, ſi asſiduo atque perpetuo uſu humidiorum, inducatur. Unde quidem in ejusmodi caſibus optimæ efficaciæ ſunt *adſtringentia*, reliquæ formulæ moderate atque proportionate remixta vel interpoſita: ubi quidem locum habet ſupra laudati *vitrioli albi*, & *lapidis mirabilis Crollii*, efficacia.

Camphoræ uſum, cum ſuperius, & jure quidem meritoque, commendaverimus; monere hic debemus de ejus efficacia, quod *formulis* quidem externo uſui adhibendis, admodum convenienter aſſocietur, in plerisque oculorum vitiis; ſiquidem & *reſolvendi*, & *diſcutiendi*, & ita aliquatenus *ex ſiccandi* efficaciam habet: Quoad formulam ſaltem, ſi *ſpiritu vini* diſſoluta adhibeatur, (ubi omnium penetrantisſime agit) cavendum eſt, ne aliquid ejus *intra* oculum defluat, ubi *igneum* velut ardorem inducit. Unde commodisſime, vel penicillo, iterum mediocriter expreſſo, *parce* palpebris illini poteſt; ſed hoc ipſum multiplici ductu repeti aut continuari: aut *linteolum* guttatim aſperſio ſpiritu, tam diu in libero aere relinqui, donec humiditas maximam partem exhalaverit, *Camphora* tenuisſime ipſi inſinuata remanente. Imo vero, ſi à *ſpiritu* dicta ratione illito, *ardor* aliquis etiam in *ſuperficie* palpebræ ſentiatur, poteſt ille non magis *commode* quam *efficaciter*, cito diſcuti atque depelli, ſi ſaltem vola manus, aut ſtrophiolo, aura, tanquam ventilabro, ad pauca momenta oculo admoveatur; aut lenis flatus oris ab alio ad ſtante, adhibeatur: ita enim cito exhalat ſpiritus vinoſus, *Camphoram* nihilominus poris inſinuatam relinquens. Sicut etiam repetita tali illinitione, *Camphora* tam copioſe ibi colligitur, ut *albidam* prorſus conſiſtentiam repræſentet. Neque tamen ſi quid hujus ſpiritus etiam forte fortuna oculo illapſum ſit, inſigne ſtatim damnum, ſed bene gravisſima moleſtia & incommodum, per aliquod momenta, expectari inde debet. Poteſt vero etiam cum una vel altera *amygdala* excorticata, ſubacta camphora, cum momento aquæ roſarum, in emulſionem redigi, atque ita etiam *intra* oculum inſtillari.

Plura hac vice non fert neque tempus neque charta, unde in his acquieſcimus, DEO pro præſtita ſua gratia, humillime gratias atque gloriam concientes.